

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาของไทยเป็นอย่างมากคือคุณภาพมาตรฐานของครู จากการสำรวจพบว่าหลังจากเข้าสู่อาชีพครูแล้วครูจำนวนมากไม่มีการพัฒนาทางวิชาชีพอีกเลย บางคนไม่เคยฝึกอบรมเป็นเวลาถึง 10 ปี การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูมีน้อยหรืออบรมแล้วไม่สามารถนำกลับไปปฏิบัติงานได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2001) เนื่องจากการขาดการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับชั้นเรียนของตนเอง เครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้ครูมองเห็นแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวคือ การทำวิจัยในชั้นเรียนซึ่งได้รับการเน้นอย่างให้ความสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พศ. 2542 มาตรา 30 ที่กล่าวไว้ว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน” ในอดีตที่ผ่านมางานวิจัยที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเป็นงานวิจัยทางการศึกษาที่ผู้ทำวิจัยส่วนใหญ่ไม่ใช่ครูผู้สอนในชั้นเรียนจริงๆ เป็นเพียงในลักษณะของการมาเก็บข้อมูลจากชั้นเรียนมากกว่าที่จะสนใจเปลี่ยนแปลงชั้นเรียนจริงๆ ปัญหาวิจัยที่เน้นจึงห่างไกลจากบริบทในชั้นเรียน เช่น ทำอย่างไรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะดีขึ้น โดยอาจจะดูจากตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนหรือบางทีก็พยายามหาวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ปัญหาที่ครูอาจารย์ในโรงเรียนเอาผลของงานวิจัยเหล่านี้มาใช้ไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะตัวแปรต่างๆ หรือวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนเหล่านั้นสลับซับซ้อนเกินกว่าที่ครูจะดำเนินการได้จริงๆ ในชั้นเรียนของตน ประสบการณ์การสอนของครูหรือสิ่งที่ครูได้จากการพูดคุยกับเพื่อนครูด้วยกันมักไม่ค่อยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว กล่าวคือ การวิจัยในลักษณะดังกล่าวละเลยความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพที่เกิดจากประสบการณ์ของครู แต่ไปเน้นสิ่งที่ครูไม่เชี่ยวชาญคือความรู้เกี่ยวกับวิธีการทางสถิติ

ทิศทางใหม่ของการพัฒนาวิชาชีพครูต้องอาศัยนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนการฝึกอบรม การพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีทิศทาง การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นทิศทางการพัฒนาวิชาชีพครูที่เป็นรากฐานการพัฒนาการศึกษาของญี่ปุ่น และกำลังได้รับการพัฒนาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ อย่างแพร่หลาย เป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปครู การฝึกอบรมควรจะเน้นที่การอบรมที่สถานศึกษาในลักษณะการฝึกอบรมโดยกัลยาณมิตร เพื่อที่จะให้ครูนั้นสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2001) การวิจัยในชั้นเรียนควรจะเป็นแนวทางที่ครูสามารถปฏิบัติได้จริงโดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเพิ่มภาระแต่กลับรู้สึกว่าการเป็นครูที่เป็นนักวิจัยด้วยทำให้ครูได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการเรียนรู้จากนักเรียน รวมทั้งนักเรียนเองก็ได้เรียนรู้จากการวิจัยของครูด้วย หรือกล่าวได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้จากการเรียนรู้ของครู เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างแท้จริงเพราะพัฒนาทั้งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนไปพร้อมกัน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ที่ใช้ในวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน

2.2 เพื่อพัฒนาเครือข่ายครูคณิตศาสตร์ที่ใช้ในวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน

3. ประโยชน์ที่ได้รับ

3.1 ได้รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ที่ใช้ในวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนที่ครูสามารถนำไปใช้จริงในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม

3.2 เกิดเครือข่ายครูคณิตศาสตร์ที่ใช้ในวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน

3.3 ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนและการสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อนำผลที่ได้ไปปรับและพัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4. ขอบเขตของโครงการวิจัย

4.1 กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสำรวจความคิดเห็น ได้แก่ ครูโรงเรียนคูคำพิทยาสรรพ์ โรงเรียนชุมชนบ้านชนบท โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น และโรงเรียนหนองตมหนองงูเหลือม ซึ่งเป็นโรงเรียนในเขตอำเภอสูง อำเภอชนบท และอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

- กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น จำนวน 1 คน 2) ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น จำนวน 1 คน 3) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น จำนวน 1 คน 4) ครูผู้สังเกตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น จำนวน 1 คน 5) ครูผู้สังเกตชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น จำนวน 1 คน 6) ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 จำนวน 1 คน 7) ผู้ประสานงานโรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่นจำนวน 1 คน 8) นักศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 คน และ 9) ผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน

4.2 ระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้คือ 1 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2550)

4.3 สถานที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) หมายถึง นวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพครู ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ครู นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากมหาวิทยาลัยต้องทำร่วมกัน ตามแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2550) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และครูที่เข้าร่วมในการวิจัย โดยเริ่มต้นจากการกำหนดกิจกรรมปัญหาคณิตศาสตร์ที่ใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด

(Open - ended Problems) จากนั้นดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach)

ขั้นที่ 2 การสังเกตการสอนร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จะนำแผนการสอนไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยครูในโรงเรียนและ มีการสังเกตการสอนในชั้นเรียนโดยทีมนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยและครูคนอื่นๆ เป้าหมายของการสังเกต คือ การสังเกตกระบวนการคิดของนักเรียน ไม่ใช่การพิจารณาความสามารถในการสอนของครู

ขั้นที่ 3 การสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน เกี่ยวกับผลที่ได้จากการสังเกตการสอนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการสอน แล้วนำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในห้องเรียนใหม่อีกครั้ง

5.2 เครือข่ายครู หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานร่วมกันระหว่างครู นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากมหาวิทยาลัย ในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการศึกษาระดับชั้นเรียน